

היום נלמד בעזרת ה':

ביצה דף לד

למדנו במשנה שאסור ללבן רעפים ביום טוב בכדי לצלות עליהם מאכלים. הגמרא מבארת מדוע?

מפני שצריך לבדוק: יתכן שמחמת חום הליבון הם ישברו ולא יהיו ראויים יותר לשימוש, ונמצא שטרח לחינם ביום טוב. ולכן יש לבודקן מערב יום טוב האם הם ראויים לקבל את חום הליבון, ולאחר מכן להשתמש בהם.

מפני שצריך לחסמן: לשיטה זו אדרבא הליבון מחזק אותם ומקשה אותם, אלא שדוקא משום כך הוא אסור כי ההסק 'יוצר' את הכלי שזו מלאכה האסורה.

דרסה או שטרפה בכותל: אדם שדרך על עוף, או זרק וחיבט אותו בכותל, או שבהמה רבצה עליו עד שהעוף אינו יכול לעמוד - ולאחר מכן שהה העוף מעת לעת (24 שעות): לדעת תנא קמא העוף כשר ואינו טריפה. לדעת רבי אלעזר בר ינאי עדיין צריך העוף בדיקה לאחר השחיטה לודא שאין באיבריו הפנימיים סימן לטריפה. מכיון שיש שתי סוגי טריפות: א. מום שיכול לחיות איתו עד שנים עשר חודש (כגון נשברה השדרה ונפסק החוט שלה) – לגביו צריך בדיקה פנימית. ב. ריסוק איברים - ולגביו מספיק להמתין שהוא נשאר לחיות מעת לעת. ולכן אפילו שאין בה ריסוק איברים צריך לבדוק שאין בה שאר טריפות.

הגמרא מסתפקת לדעת רבי אלעזר האם מותר לשחוט בהמה כזו ביום טוב, שהרי יתכן שהבדיקה תגלה שהיא טריפה, ונמצא שעשה את מלאכת השחיטה ביום טוב לחינם?

הגמרא רוצה להביא ראיה מסוגייתנו שאין צולין רעפים ביום טוב - לפי הדעה שהחשש מפני שישתברו במהלך הליבון – שחוששים לרעותא שתקלקל את המלאכה.

אחד מביא את האור: כאשר הוא מביא את האש בהתחלה כולם חייבים. הוא חייב כי תוך כדי הולכת האש הוא מלבה אותה וחייב על הבערה, וכן השאר חייבים על הבערה

(המשך בדף הבא ↓)

או על בישול. גם המגיס (=המערבב את הקדירה בכף) חייב על בישול כי ההגסה עוזרת לבישול. המניח את הקדרה הריקנית על האש עשה איסור מפני שבגזירת ליבון רעפים כלול גם ליבון קדירה.

תנור וכירים חדשים: מותר לטלטלם מכיון שיש בהם שימוש – לאיחסון דברים בתוכם ביום טוב. אבל אסור לעשות פעולות המתקנות אותם כמו לסוך אותם בשמן, או לשפוך לתוכם מים קרים כשהם רותחים בכדי לחזק את המתכת שלהם. אמנם לצורך האפייה עצמה במקרה שהמאכל עומד להישרף מחמת החום הגדול של התנור, מותר לקרר אותם במים צוננים.

ת"ר מולגין: הגמרא מביאה רשימה של פעולות שאסור לעשותן ביום טוב בגלל שהן נדמות כמלאכות האסורות:

מולגין = מכניסים לתוך מים רותחים.

אין טופלין אותם: מפני שנראה כמלאכת 'מעבד'.

אין גוזזין (את השיער של הבעל חי) במספריים: כי נראה כאילו גוזז את השער לשימוש בשער ולא לצורך תיקון המאכל.

ואין גוזזין את הירק בתספורת שלו: לא גוזזים עלים רקובים מהירק במספריים המיוחדים לגזיזת ירקות מהאדמה, שלא יחשבו שגזז את הירק ביום טוב מהמחובר. ואופין בפרוני: אם יש לו אורחים רבים מותר לאפות בתנור גדול ולא חוששים לטירחא מרובה שבדבר.

אין מתקנין את השפוד: מדובר כאן כדעת רבנן הסוברים שמכשירי אוכל נפש אסור לעשותם ביום טוב. או שמדובר בשפוד שהתקלקל מערב יו"ט, ומכיון שהיה אפשר לעשותו מערב יו"ט לכו"ע אסור לתקנו ביו"ט.

אין מפצעין את הקנה: לא מפצלים אותו בשביל להניח אותו תחת הדג על האש, מפני שמעשה זה הוא תיקון כלי (וכמו שלא מתקנים שיפוד).

מפצעין את האגוז: מותר לפצח אגוז כשהוא עטוף במטלית, מכיון שאפילו אם תקרע המטלית אין חשש שהרי רק ב'קורע על מנת לתפור' חייבים משום מלאכה.

משנה: עומד אדם על המוקצה: ליד גורגרות וצימוקים שהניחם לייבוש והתחילו להתייבש במקצת והרי הם ראויים במקצת, ולכן הם בגדר 'מוקצה' שמועילה לו הזמנה לשימוש בשבת לבטל ממנו דין מוקצה. לדעת רבי אליעזר 'יש ברירה' ולכן מועיל לומר באופן כללי שמזמין את מה שירצה לאכול למחר מתוך המוקצה, ולמחר כשיברור את

הגרוגרות יתברר למפרע שאותם הזמין אתמול. אבל לדעת רבנן 'אין ברירה' ולכן צריך לסמן במפורט את מה הוא מזמין למחר.

מדובר דוקא בערב שבת שבשנת השמיטה, מפני שתוצרת השמיטה פטורה ממעשר. כי בשאר השנים מלבד הזמנתו למחר היה צריך לעשות גם פעולה של מעשר. (ועדיין אינן מעושרות כי לא היו רגילים לעשר כל עוד לא נגמרה מלאכתם – עד שיתייבשו במוקצה).

גמרא: תינוקות שטמנו תאנים: מהתורה בשביל שהפרי יתחייב מעשרות צריך שני תאנים: א. שתגמר מלאכתו. ב. כל עוד הפרי לא ראה את פני הבית פטור מהתורה. מדרבנן אסור לאכול אכילת קבע אפילו לא נגמרה מלאכתו ולא ראה פני הבית אך מותר לאכול אכילת ארעי. אמנם אכילה בשבת נחשבת לאכילת קבע. (מדרבנן גם ראיית פני החצר מחייבת במעשר אבל דוקא בפירות שנגמרה מלאכתם).

ילדים שהטמינו תאנים שאינן מעושרות בתוך השדה כדי לאוכלם בשבת, ושכחו מהם – למוצאי שבת אסור להם לאכול בלי לעשר אותם אפילו שעדיין לא ראו את פני הבית. כי מכיון שהטמינו אותם לצורך אכילת שבת הוקבעו למעשר.

למדנו שפירות שנגמרה מלאכתן שבת קבעה אותם למעשר. שהרי תאנים אלו נגמרה מלאכתם ושבת קבעה אותם למעשר. אך עדיין אין לנו ראייה על תאנים שלא נגמרה מלאכתם (כגון העומדים לקציעות) האם שבת תקבע אותם למעשר? הגמרא מביאה משנה בענין:

המעביר תאנים בחצרו: השוטח תאנים בחצרו בשביל לייבש אותם לעשותם 'קציעות' - מותר לבני ביתו לאכול מהם אכילת ארעי. מפני שאין ראיית פני החצר מחייבת במעשר אלא כשנגמרה מלאכתם, ואילו תאנים אלו עדיין לא נגמרה מלאכתן. ממשנה זו רואים שחצר קובעת דווקא לאחר שנגמרה מלאכתן.

רבא מסתפק האם שבת דומה לחצר, או שהיא חזקה יותר ממנה וקובעת גם פירות שלא נגמרה מלאכתן?
רב נחמן אמר לו שקיבל מרבתי ששבת קובעת בכל מקרה.